

Handläggare
Malin Fornander
Telefon: 08-50825288
Emma Fredriksson
Telefon: 08-508 25 154

Till
Socialnämnden 2023-03-21

Uppdrag psykisk hälsa

Rapportering 2022 samt delegation 2023

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden godkänner tjänsteutlåtandet som en redovisning av hur medel inom Uppdrag Psykisk Hälsa fördelats 2022 (47,1 mnkr).
2. Socialnämnden ger socialdirektören delegation att fördela de statliga medel som Stockholm stad tilldelas inom ramen för Uppdrag psykisk hälsa för perioden 2023, totalt 45,2 mnkr.

Sammanfattning

Staten och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har sedan 2012 bedrivit ett långsiktigt arbete för att stärka och utveckla insatser inom området psykisk hälsa och suicidprevention genom att årliga överenskommelser om utvecklingsmedel till kommuner och regioner. Parterna enades i december 2022 om en ny överenskommelse, inför 2023.

Socialförvaltningen rekvrirerar de medel som tillfaller Stockholms stad. I föreliggande tjänsteutlåtande beskriver förvaltningen övergripande hur medel för 2022 har fördelats och förslår en liknande fördelningsprocess för 2023 års medel. Socialförvaltningen har 2022 utifrån överenskommelsens prioriterade områden fördelat medel till utbildningsförvaltningen, äldreförvaltningen, arbetsmarknadsförvaltningen, idrottsförvaltningen, 13 stadsdelsförvaltningar samt ett antal organisationer inom civilsamhället. Ambitionen var att nå ut brett, till verksamheter som arbetar för målgrupper i alla åldrar, från främjande och förebyggande insatser, till insatser som berör målgrupper med olika grad av psykisk ohälsa.

Socialförvaltningen
Avdelningen för stadsövergripande sociala
frågor

Storforsplan 36
Box 44
123 21 Farsta
Växel 08-50825000
Fax
socialforvaltningen@stockholm.se
<https://start.stockholm>

För att skapa så goda förutsättningar som möjligt för ett fortsatt arbete inom området psykisk hälsa och suicidprevention anser socialförvaltningen att det är skäligt att genomföra fördelningen av 2023 års medel utifrån en liknande struktur som 2022. Inför årets

fördelning bör en helhetsbedömning göras, utifrån prioriterade områden 2023, med hänsyn till stadens utmaningar som faller inom ramen för överenskommelsens syfte samt vilka övriga statsbidrag och budgetmedel som socialförvaltningen fördelar. Förvaltningen föreslår att socialdirektören får delegation på att fördela 2023 års medel.

Bakgrund

Psykisk ohälsa och suicid är allvarliga folkhälsoproblem som medför stora konsekvenser för den enskilde, för anhöriga, närstående och för samhället i stort. Psykisk ohälsa rymmer olika grader av psykiskt lidande: psykiska besvär, psykiatriska tillstånd, psykiska sjukdomar och syndrom samt neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Även om majoriteten av befolkningen i Sverige upplever ett gott psykiskt välbefinnande och är nöjda och tillfreds med livet, ökar den självskattade psykiska ohälsan likväldigt som psykiatriska diagnoser. Det är vanligt med olika typer av lätta psykiska besvär, som oro, stress och sömnbesvär, inte minst bland barn och unga, något som visar sig bland annat i Stockholmsenkätens resultat 2022. Psykisk ohälsa är också utbredd bland personer i arbetsför ålder och är idag den vanligaste orsaken till sjukfrånvaro i Sverige. Även bland äldre personer rapporteras en hög förekomst av psykisk ohälsa och det högsta suicidtalet återfinns bland män över 85 år.

Staten och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har sedan 2012 gemensamt bedrivit ett långsiktigt arbete för att stärka och utveckla insatserna inom området psykisk hälsa och suicidprevention genom årliga överenskommelser om utvecklingsmedel till kommuner och regioner. Även om en positiv utveckling skett över tid har nya utmaningar inom området tillkommit, exempelvis följdverkningar av coronapandemin, kriget i Ukraina och svårare ekonomiska tider. Utmaningarna inom psykisk hälsa behöver adresseras genom ett strategiskt, långsiktigt och samordnat utvecklingsarbete som omfattar såväl folkhälsopolitiska insatser som hälso- och sjukvård och socialtjänst. Ända sedan starten på den statliga satsningen har socialförvaltningen rekviderat de medel som staden erhållit och fördelat till stadsdelsförvaltningar, andra fackförvaltningar samt organisationer inom civilsamhället utifrån hur överenskommelsen formulerats och vilka områden som varit prioriterade.

SKR och regeringen är överens om att det utvecklingsarbete som har bedrivits inom området behöver fortsätta och parterna enades i december 2022 om en ny överenskommelse: "Insatser inom området psykisk hälsa och suicidprevention 2023". Stockholms stad tilldelas 45,2 mnkr för år 2023.

Ärendet

I detta tjänsteutlåtande redogörs översiktligt för hur medel inom ramen för Uppdrag Psykisk Hälsa fördelats över staden år 2022. Vidare föreslås att socialdirektören får delegation på att fördela 2023 års medel. Inför fördelningen görs en helhetsbedömning utifrån prioriterade områden 2023, med hänsyn till stadens utmaningar som faller inom ramen för överenskommelsens syfte samt vilka övriga statsbidrag och budgetmedel som socialförvaltningen fördelar. Syftet är att nå ut brett till verksamheter över hela staden som innefattar alla åldersgrupper.

Rapportering av medel 2022

Överenskommelsen 2022 var en förlängning på den överenskommelse som gällde 2021 och var konstruerad så att pengar tilldelades kommuner och regioner utifrån befolkningsunderlag inom ett antal prioriterade områden, varav sex stycken berör kommunerna. Staden erhöll följande summor:

1. Fortsatt utvecklingsarbete utifrån lokala och regionala handlingsplaner samt vård av hög kvalitet där patienterna finns – mobila lösningar: 18,5 mnkr
2. Insatser för att stärka barn- och ungdomspsykiatri, främja psykisk hälsa och motverka psykisk ohälsa bland barn och unga (bland annat öronmärkta medel till ungdomsmottagningar): 5,5 mnkr
3. Insatser för att skapa goda förutsättningar för samverkan för personer med samsjuklighet: 4,9 mnkr
4. En god vård och omsorg som är effektiv och säker, utgår från individens behov och är baserad på bästa tillgängliga kunskap (kunskapsbaserad socialtjänst): 9,4 mnkr
5. Patienter och brukare som aktiva medskapare av vården och omsorgen – en mer personcentrerad vård och omsorg (stärkt brukarmedverkan): 0,4 mnkr
6. Ett stärkt suicidpreventivt arbete: 8,5 mnkr

Socialförvaltningen har utifrån dessa potter fördelat medel till utbildningsförvaltningen, äldreförvaltningen, arbetsmarknadsförvaltningen, idrottsförvaltningen, 13 stadsdelsförvaltningar samt ett antal organisationer inom civilsamhället. Cirka hälften av medlen har fördelats till stadsdelsförvaltningarna, en dryg tredjedel till fackförvaltningarna och resterande del till ungdomsmottagningar och civilsamhället.

Ambitionen var att nå ut brett, till verksamheter som arbetar för målgrupper i alla åldrar, från främjande och förebyggande till insatser som berör målgrupper med olika grad av psykisk ohälsa. Socialförvaltningen har också använt medel till stadsövergripande

arbete, exempelvis framtagande av utbildningar, så som e-utbildningar om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och om psykisk ohälsa. Socialförvaltningen har redovisat hur staden har använt medlen till Socialstyrelsen, som tillsammans med Folkhälsomyndigheten har i uppdrag att följa, utvärdera och stödja de insatser som genomförs inom ramen för överenskommelserna inom området psykisk hälsa och suicidprevention.

En svårighet med överenskommelserna är att de är ettåriga, vilket bidrar till en något ryckig styrning. I överenskommelsen står inget om att det går att överföra medel från ett år till ett annat, det blir därför upp till kommunerna att fastställa. Stadens revisorer har konstaterat att medel inte går att periodisera till nästkommande år. Vid 2022 års slut återbetalades en dryg miljon kronor till socialförvaltningen på grund av att vissa mottagare inte förbrukat hela summan de tilldelats. Dessa medel betalades tillbaka till staten.

Nedan följer exempel på satsningar som genomförts, fördelat på de olika prioriterade områden som nämnts ovan.

Utvecklingsarbete

Av de medel som tilldelades utbildningsförvaltningen brukades den största delen på insatser inom grundskolan. En utökning av vissa professioner inom elevhälsan, ökad kunskap om psykisk ohälsa och om neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, stöd till personal och elever att hantera sociala medier, insatser så som utveckling av den fysiska miljön och förstärkta personella resurser för att främja skolnärvaro, samt utvecklad undervisning för elever med särskild begåvning är exempel på genomförda insatser. Medel har även använts till vidareutbildning för skolkuratorerna i gymnasieskolan, insatser som gett dem ytterligare verktyg i arbetet med att stödja skolans elevhälsa samt övrig personal i arbetet med att främja elevernas mående.

Förstärkt arbete inom socialtjänstens öppenvård för barn och unga har genomförts, till exempel genom gruppaktiviteter för föräldrar till barn med problematisk skolfrånvaro och pedagogiska insatser till nyanlända familjer. Vidare har stödinsatser efter biståndsbedömd insats erbjudits familjer i samverkan med andra verksamheter, i syfte att öka skyddsfaktorer och bibehålla den avslutade insatsens effektivitet.

Sex stadsdelsförvaltningar tilldelades medel för att utöka sina skolsociala team samt förstärka föräldrarådgivningen lokalt. Ett idéburet offentligt partnerskap (IOP) som socialnämnden ingått med Stiftelsen 1000 Möjligheter löper på sedan 2020 inom ramen för Uppdrag Psykisk Hälsa. Forskning visar att våld i nära relationer bland unga bidrar till ökad psykisk ohälsa, på både kort och lång

sikt och huvudsyftet med partnerskapet är att tillsammans verka för att fler ungdomar får kunskap om våld i nära relation och att nå fler unga våldsutövare.

Kunskapsbaserad socialtjänst

Arbetsmarknadsförvaltningen tilldelades medel för implementering av metoden *Supported education* (SED) och testning av metoden *Grafisk facilitering*. Genom SED får personer med erfarenhet av psykisk ohälsa individuellt stöd att välja, skaffa och behålla en utbildningsplats. Grafisk facilitering har använts för att förenkla och visualisera information som ges till deltagare med insatsen *Individual placement and support* (IPS). Vidare har socialtjänstens medarbetare erbjudits en utbildningssatsning i den socialpedagogiska metoden *Ett självständigt liv* (ESL), som syftar till att stärka personer med allvarlig psykisk ohälsa, missbruk, och/eller funktionsnedsättningar. Även en utbildning om psykisk ohälsa hos äldre om 3 högskolepoäng, riktad till stadens biståndshandläggare samt utförare inom äldreomsorgen är genomförd, i samarbete med Marie Cederschiölds Högskola. En webbaserad basutbildning i neuropsykiatriska funktionsnedsättningar har erbjudits personal inom socialtjänsten, kommunala utförare samt medarbetare inom arbetsmarknadsförvaltningen och utbildningsförvaltningen.

Samverkan för personer med samsjuklighet

Socialtjänstavdelningen och fyra stadsdelsförvaltningar har erhållit medel för arbete med samordning av vård och stödinsatser till personer med psykisk sjukdom och missbruk/beroende. I samarbetet ingår även Beroendecentrum Stockholm, Psykiatri Södra Stockholm och Prima Maria Beroende. En förstärkning av insatsen *Case Managers* (CM) har gjorts inom ramen för projektet. CM är anställda av socialtjänsten men huvudsakligen lokaliserade på Beroendeakuten. Satsningen har pågått sedan 2020.

Även stadsdelsförvaltningar som inte ingår i ovan nämnda projekt har gjort insatser för personer med samsjuklighet, såsom förstärkning av CM och samsjuklighetsteam lokalt, med särskilt fokus på unga vuxna. Vidare har utvecklingsarbete kring samordnad individuell plan (SIP) genomförts.

Stärkt brukarmedverkan

Socialtjänstens verksamheter inom socialpsykiatri, missbruk och ekonomiskt bistånd har erbjudits en utbildning i återhämtningsinriktat förhållningssätt, anordnad av Riksförbundet Social och Mental Hälsa (RSMH). Målet är att implementera ett återhämtande förhållningssätt som ska bidra till att socialtjänsten arbetar återhämtningsinriktat i hela kedjan, från utredning till beställning och utförande.

Suicidprevention

Socialnämnden har inom ramen för Uppdrag Psykisk Hälsa under tre års tid genomfört en utlysning till organisationer inom civilsamhället som arbetar med målgrupper som är särskilt utsatta och har en förhöjd risk för suicid. Bland de organisationer som erhållit medel finns Miljöverkstaden Flaten, Noaks Ark, Equal och Manscentrum. Olika insatser har genomförts i respektive organisations verksamhet, exempelvis samtalsstöd till män i kris och personer i akut suicidrisk, aktiviteter för att bryta social och digital isolering samt lägerverksamhet för personer med psykisk ohälsa. Vidare har socialförvaltningen tagit fram och delfinansierat en e-utbildning om psykisk ohälsa, *Bryt myten! Öka din kunskap om psykisk ohälsa*, som vänder sig till personal inom hela staden och finns tillgänglig på utbildningsplattformen. Utbildningen togs fram tillsammans med äldre- och utbildningsförvaltningen.

I stadsdelsförvaltningarna har man erbjudit insatser till särskilt utsatta anhörigrupper, till exempel anhöriga med utåtagerande närstående samt föräldrar till barn som inte går till skolan. Andra exempel är riktade insatser till vuxna och äldre med syfte att minska ensamhet och isolering. Med fokus på målgruppen unga tjejer och icke-binära har idrottsförvaltningen erhållit medel för metoden *Dansa utan krav*. Metoden har utformats för att bidra till ökad hälsa och har bland annat visat sig minska stressymptom, nedstämdhet och orostankar för deltagarna och samtidigt skapa positiva hälsoekonomiska effekter.

Ungdomsmottagningar

På stadens ungdomsmottagningar har flera insatser för att stärka det utåtriktade arbetet och nå underrepresenterade grupper genomförts. Exempelvis har en mottagning under en period låtit en kurator ha verksamhet förlagd på fritidsgårdar. Vidare har tillgängligheten ökat genom fler samtalstider och utökade lokala samarbeten med skolans elevhälsa, kvinnojourer, jobbtorg och fältassistenter. Socialförvaltningen har genomfört en informationskampanj på sociala medier, riktade till unga boende i Stockholm. Syftet var att fler ska känna till ungdomsmottagningen och veta hur och varför en kan söka sig dit. Kampanjen fick ett bra genomslag på sociala medier och ska genomföras igen under 2023. Samtliga åtta mottagningar har infört rutinfrågor om våld och kunskapshöjning kring unga utsatta för våld har genomförts i syfte att nå fler våldsutsatta och våldsutövare.

Överenskommelsen 2023

Den 22 december 2022 beslutade staten och SKR om en ny överenskommelse, *Insatser inom området psykisk hälsa och suicidprevention 2023*. Parterna har inför 2023 varit överens om att

det långsiktiga utvecklingsarbetet som har bedrivits inom området behöver fortsätta. Överenskommelsen har samma inriktning och ekonomiska villkor som för perioden 2021-2022. Den övergripande målsättningen med överenskommelsen är att:

- Öka tillgängligheten till vård och stöd av god kvalitet och att främja psykisk hälsa samt förebygga och motverka psykisk ohälsa och suicid för personer i alla åldrar.
- De insatser som vidtas med stöd av överenskommelsen ska bidra till ökad jämlikhet i hälsa, jämställdhet mellan kvinnor och män och att stärka barnrättsperspektivet i enlighet med barnkonventionen.

Utifrån årets överenskommelse tilldelas Stockholms stad 45 202 780 kronor, fördelat på fem potter: utvecklingsarbete (18,4 mnkr), kunskapsbaserad socialtjänst (9,3 mnkr), samverkan för personer med samsjuklighet (4 mnkr), suicidprevention (8,3 mnkr) samt ungdomsmottagningar (4,9 mnkr). De medel som tidigare utbetalats till stärkt brukarmedverkan används i år till länsövergripande projekt enligt beslut i tjänstemannastyrgruppen för regionala samverkans- och stödstrukturer (RSS) den 20 februari 2023.

Socialförvaltningen ska under 2023 tillsammans med äldreförvaltningen och utbildningsförvaltningen ta fram en gemensam handlingsplan och målbild för stadens arbete med god och nära vård. Överenskommelserna kring god och nära vård och uppdrag psykisk hälsa har vissa gemensamma målbilder som ett proaktivt hälsoarbete, betydelsen av samverkan mellan kommun och region och förstärkt brukarinflytande. Socialförvaltningen ämnar därmed samordna vissa delar kopplat till uppdrag psykisk hälsa och god och nära vård.

Jämställdhetsanalys

I en studie från Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin (CES) framkommer att unga män och kvinnor (16-24 år) i Stockholms län, är den grupp där störst andel rapporterar psykiska besvär. Den psykiska ohälsan ökar framför allt bland flickor och yngre kvinnor. Stockholmsenkäten 2022 visar på en ökning av psykisk ohälsa över tid för samtliga elever men särskilt tydlig är den för flickor i årskurs 9. Nästan hälften av flickorna rapporterar att de ganska eller väldigt ofta känner sig ledsna eller deppiga utan att veta varför. Motsvarande siffra för pojkarna i samma årskurs är 20 procent.

En större andel homo- och bisexuella personer rapporterar besvär som tyder på depression eller ångestsyndrom jämfört med heterosexuella. Flickor och kvinnor är överrepresenterade när det

gäller sjukskrivningar kopplade till psykisk ohälsa. Kvinnor vårdas oftare än män på sjukhus på grund av avsiktlig självdestruktiv handling och det är främst flickor i åldern 15–19 år som får vård. Samtidigt som kvinnor rapporterar en sämre psykisk hälsa dör fler män än kvinnor i suicid. Drygt 70 procent av de som tar sitt liv är män och de söker i lägre grad än kvinnor vård för sina symtom. Att män konsumerar mindre vård för psykisk ohälsa beror sannolikt inte på att de har betydligt bättre psykisk hälsa utan kan till exempel ha att göra med att de inte söker vård på grund av normer i samhället som förmedlar en snäv bild av maskulinitet, vilket i sin tur kan vara en del av förklaringen till att män är överrepresenterade i självmordsstatistiken.

För att nå en jämställd psykisk hälsa behövs breda förebyggande insatser likväl som riktade målgruppspecifika insatser som alla inkluderar ett jämställdhetsperspektiv samt en medvetenhet om hur normer och övriga livsvillkor kan påverka den psykiska hälsan.

Barnrättsperspektiv

Barn har enligt barnkonventionen rätt till liv och utveckling samt rätt till bästa möjliga hälsa, stöd, vård och behandling. I arbetet med att främja psykisk hälsa och motverka psykisk ohälsa måste hänsyn tas till barns särskilda levnadsvillkor och de risker som finns för utveckling av psykisk ohälsa. Uppväxtvillkor och det psykiska måendet under barndomen påverkar den psykiska hälsan som vuxen. Utsatthet i barndomen, i form av exempelvis ekonomisk utsatthet, psykisk sjukdom eller suicid hos föräldrarna ökar risken för att senare i livet behöva psykiatrisk vård. Denna kunskap är viktig att ta hänsyn till i fördelning av medel inom Uppdrag Psykisk Hälsa, så att pengar fördelas dels till satsningar som direkt påverkar barn och dels till insatser som indirekt påverkar barn, genom till exempel utökad föräldrarådgivning och utvecklingsarbete som riktar sig till verksamheter och vuxna i barns närmiljö.

Barn har rätt till utbildning och en kostnadsfri skolgång. Skolan lyfts allt oftare som en viktig skyddsfaktor för barns positiva utveckling. Inom ramen för ett förebyggande arbete är det viktigt att lyfta skolan som en hälsofrämjande arena och utbildningsförvaltningen är en viktig aktör för att stärka den psykiska hälsan bland unga, så att arbetet kan förstärkas på skolor över hela staden. Det finns ett etablerat samverkansarbete med skolsociala team, där socialtjänst och skola tillsammans verkar för att främja barns skolnärvaro, ett arbete som har förstärkts genom medel inom Uppdrag Psykisk Hälsa.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande sociala frågor. Ärendet har behandlats i förvaltningsgrupp den 15 mars 2023. Rådet för funktionshinderfrågor har haft möjlighet att behandla ärendet den 16 mars 2023.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Socialförvaltningen delar den bild som ligger till grund för den överenskommelse som staten och SKR enats om gällande insatser inom området psykisk hälsa och suicidprevention för 2023. Det långsiktiga utvecklingsarbete som bedrivits inom området behöver fortsätta. Syftet med överenskommelsen är att stimulera kommunala, regionala och länsgemensamma insatser som bidrar till förbättringar i verksamheterna och för patienter, brukare och anhöriga.

Även om inga större förändringar gjorts i överenskommelsen 2023, kan det finnas skäl att vara förberedd på justeringar framöver, dels på grund av regeringsskiftet och dels på grund av att Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen under året ska redovisa ett underlag för en ny nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Uppdraget ska slutredovisas senast 1 september 2023 genom ett samlat förslag till strategi med mål, prioriteringar och indikatorer för uppföljning. Detta kan medföra en förändring i statens styrning på området, och att stimulansmedel inom området psykisk hälsa och suicidprevention riktas på ett annat sätt framöver.

För att skapa så goda förutsättningar som möjligt för ett fortsatt arbete inom området psykisk hälsa och suicidprevention anser socialförvaltningen att det är lämpligt att genomföra fördelningen av 2023 års medel utifrån en liknande struktur som 2022. Förvaltningen föreslår att det inte görs några större justeringar i väntan på att 2024 års överenskommelse kommer på plats. Ambitionen är fortsatt att nå ut brett och sprida medel till stadsdels- och fackförvaltningar samt organisationer inom civilsamhället som kompletterar stadens egna verksamheter. Hänsyn bör tas till de utmaningar som finns i staden och som faller inom ramen för överenskommelsens syfte, samt vilka övriga statsbidrag och budgetmedel inom området som staden kan ta del av 2023.

Förvaltningen föreslår att socialnämnden ger socialdirektören delegation att fördela de statliga medel som Stockholm stad tilldelas inom ramen för Uppdrag psykisk hälsa för perioden 2023, totalt 45 202 780 kronor.

Veronica Wolgast Carstorp
Socialdirektör
Socialförvaltningen

Maria Karlsson
Tf. avdelningschef
Socialförvaltningen

Bilaga

1. Insatser inom området psykisk hälsa och suicidprevention 2023. Överenskommelse mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Veronica Wolgast Carstorp, Socialdirektör	2023-03-09
Maria Karlsson, Tf. avdelningschef	2023-03-09